

Skabelon

til udarbejdelse af Lokal udviklingsstrategi

for lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet for
perioden 2014–2020

Oktober 2014

MINISTERIET FOR
**BY, BOLIG OG
LANDDISTRIKTER**

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Danmark og Europa investerer i
landdistrikterne

Indledning og praktiske oplysninger:

Ved lokalstyret udvikling tager lokale aktører ansvar for etableringen af et lokalt partnerskab, der udarbejder og gennemfører en lokal udviklingsstrategi for deres område. Et partnerskab finder sammen og opretter en lokal aktionsgruppe.

Den lokale udviklingsstrategi er aktionsgruppens og bestyrelsens styringsværktøj. Strategien skal afspejle de nationale mål for lokalstyret udvikling. Hovedmålsætningen for lokalstyret udvikling er at fremme vækst og jobskabende erhvervsudvikling og forbedre rammevilkårene i landdistrikterne.

Strategien skal forfølge disse mål gennem anvendelse af LEADER-metoden, der er en såkaldt "bottom-up" metode. Det betyder, at ideerne og initiativerne skal komme nedefra fra de lokale aktører. Strategien skal indeholde en vision og mål for indsatsen samt kvantificerbare mål for output eller resultater inden for de indsatsområder, som aktionsgruppen prioriterer i strategien.

Strategien skal medvirke til, at bestyrelsen kan fokusere på og udvælge de projekter til tilskud, der bedst kan bidrage til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi. Strategien skal derfor bl.a. indeholde en situationsanalyse, en vision for udviklingen af det geografiske område og kriterier for prioritering af projekter..

Strategien skal sikre en sammenhæng mellem situationsanalysen og de mål, aktionsgruppen vil forfølge i løbet af programperioden. Tilsvarende er det vigtigt, at der er sammenhæng mellem den projektbevilling, aktionsgruppen har til rådighed, og aktionsgruppens mål.

Aktionsgruppen skal udfylde alle skabelonens punkter. Det anbefales, at læse hele skabelonen igennem, inden punkterne besvares og orientere sig i bekendtgørelse nr. 927 om tilskud til oprettelse og drift af lokale aktionsgrupper under Landdistriktsprogrammet for perioden 2014 – 2020.

Inden indsendelse til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter skal strategien være godkendt af medlemmerne af aktionsgruppen, de pågældende kommuner og regioner, som strategien omfatter.

Frist for indsendelse af udviklingsstrategien er den 1. december 2014. Indsendelse af udviklingsstrategien med eventuelle bilag sendes til netvaerkscenter@mdbl.dk.

Ministeriet kan meddele dispensation for fristen for indsendelse af **den lokale udviklingsstrategi**. Den lokale aktionsgruppe skal i givet fald inden fristens udløb sende en begrundet anmodning til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Alle udviklingsstrategier vil blive behandlet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter med bistand fra et til formålet nedsat Indstillingsudvalg. På baggrund af udvalgets indstillinger, godkender ministeren udviklingsstrategierne.

Vejledning til udfyldning af skabelonen kan fås hos ekstern konsulent Kirsten Malling Olsen på tlf. 25 47 65 62 eller mail: kirsten@malingo.dk

Indhold

A. Navn og adresse	5
B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)	5
C. Bilag	5
D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.....	6
E. Analyse af området	7
F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater	20
G. Andre planlagte mål og målsætninger.....	25
H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse	26
I. Finansiering af strategien og tidsplan	31
J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud	33
K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig.....	34
L. Underskrifter.....	34
Bilag	35
LEADER-principperne	35
SWOT analysen.....	36

Kort resumé af strategien

Til brug for præsentation af strategien (f.eks. på hjemmeside)

Maks. 2.000 anslag

LAG Fanø-Varde har på baggrund af en analyse af området, samt med input fra lokalsamfundet, udarbejdet nærværende udviklingsstrategi, der udstikker rammerne for, hvilke områder, LAG Fanø-Varde, vil prioritere og yde tilskud til under landdistriktsprogrammet 2014-2020.

LAG Fanø-Varde giver således tilskud til projekter, som falder inden for de indsatsområder, der er beskrevet i udviklingsstrategien, og som bidrager til opfyldelsen af målsætningerne i denne.

LAG Fanø-Varde vil dog i hele perioden holde øje med udviklingen i området, og på den baggrund løbende evaluere og tilpasse udviklingsstrategien, såfremt det bliver nødvendigt.

Strategien er senest revideret: januar 2015.

A. Navn og adresse

A.1. Navn på den lokale aktionsgruppe: LAG Fanø-Varde
A.2. Den lokale aktionsgruppes adresse (vejnavn, postnummer og by) C/o Varde Kommune, Bytoften 2, 6800 Varde
A.3 Aktionsgruppens e-mailadresse (hvis oprettet) haje@varde.dk og ha@fanoe.dk
A.4. Aktionsgruppens telefonnummer (hvis oprettet) 79947963 og 76660639

B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)

B.1. Formand: Arne Hahr Hansen	
B.2. Formandens adresse (vejnavn, postnummer og by): Lærkevej 1, 6862 Tistrup	
B.3. Telefonnummer: 20291387	B. 4. E-mail: ahhagro@mail.tele.dk

C. Bilag

C.1. Dokumenter der vedlægges den lokale udviklingsstrategi:

D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien

D.1 Inddragelse af lokale aktører i strategiens tilblivelse

Giv her en redegørelse for

- Hvordan og hvilke centrale aktører er blevet inddraget i udarbejdelse af udviklingsstrategien.
- Hvordan den lokale godkendelsesprocedure er blevet gennemført.

Centrale aktører omfatter:

- Aktionsgruppens bestyrelse og medlemmer
- Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv
- Kommuner og region
- Koordinatorer, konsulenter m.v.

Ad D.1)

På sit første bestyrelsesmøde efter den stiftende generalforsamling, drøftede bestyrelsen processen i forhold til udarbejdelsen af udviklingsstrategien. Det blev besluttet, at bestyrelsen ønskede en tæt inddragelse af medlemmerne, således at udviklingsstrategiens mål afspejler de ønsker og behov, som lokalsamfundene i området peger på, er de vigtigste – naturligvis sammenholdt med de mange analyser og beskrivelser af området, der foreligger.

Der blev således indkaldt til medlemsmøde medio november, hvor alle interesserede kunne møde op og komme med forslag til, hvilke områder, strategien skulle indeholde. Der blev annonceret i ugebladene og udsendt invitationer til alle LAG'ens medlemmer. Ikke-medlemmer havde således også mulighed for at dukke op og gøre sin indflydelse gældende.

Efter mødet blev idéerne samlet sammen og bearbejdet af de to kommunalt tilknyttede medarbejdere, og et første udkast til strategien blev behandlet af bestyrelsen primo december.

Herefter blev udviklingsstrategien videre bearbejdet og sendt til høring hos henholdsvis LAG'ens medlemmer, de to kommuner samt Region Syddanmark. Pga. de korte tidsfrister, skete denne høring på én og samme tid.

I og med, at det har været medarbejdere fra de to kommuner, der har bistået i forbindelse med udarbejdelsen af strategien, har de sikret sammenhængen til kommunernes strategier og politikker.

I forhold til Region Syddanmark, er denne i færd med at udarbejde ny udviklingsplan gældende fra 2015, og det har således ikke været muligt, at indarbejde evt. nye målsætninger fra deres side. Dog er der blevet skelet til allerede udarbejdede analyser og rapporter, som kommer til at danne grundlaget for den regionale udviklingsplan, og det er derfor LAG Fanø-Vardes vurdering, at strategien ligeledes har sammenhæng med de regionale indsatsområder.

Udviklingsstrategien er udtryk for de mål og indsatser, som LAG Fanø-Varde, ud fra de analyser og rapporter, som forefindes på nuværende tidspunkt, vurderer som vigtige at arbejde med. Derfor vil der givetvis blive behov for ændringer i udviklingsstrategien efterhånden som årene går, og området eventuelt ændrer sig.

E. Analyse af området

E. 1 Situationsbeskrivelse af området og en analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer:

I SWOT analysen angiver et (V) at punktet vedrører Varde kommune, mens et (F) angiver, at det vedrører Fanø kommune. Denne opdeling på nogle af punkterne skyldes, at forholdene i de to kommuner på flere parametre, er så forskellige.

Intern situation	
Stærke sider	Svage sider
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Geografisk nærhed til Esbjerg – arbejdspladser og Storbyregion Vest ✚ Mange udvalgsforretninger – også i de mindre byer med koncentration af turisme ✚ Gode lokale ambassadører og stærk identitetsfølelse med stedet (F) ✚ Gode relationer i lokalområdet (F) ✚ Højt uddannelsesniveau (F) ✚ Befolkningsvækst i hovedbyerne ✚ Fødevarereproduktion og forædling ✚ Stor turismeindustri ✚ Stærk foreningskultur ✚ Den kreative klasse er stor (højtuddannede og høje indkomster) (F) ✚ Levende øsamfund og ikke blot en kulisser eller museum til glæde for øens turister (F) ✚ Høj overlevelsesrate blandt nystartede virksomheder (V) ✚ Lav ledighed i den erhvervsaktive alder ✚ Lange kystlinjer og unik natur (vadehavet er optaget på UNESCOs Verdensarvsliste og området er en del af Nationalpark Vadehavet) ✚ Gode samarbejder på tværs af kommunegrænserne inden for kulturområdet (Den regionale Kultraftale Vadehavet) 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Faldende indbyggertal i landdistriktsområderne (På Fanø er det Sønderho og i Varde er det den nordlige del af kommunen) ✚ Fald i antallet af arbejdspladser ✚ Den demografiske udvikling (stor stigning i 60+ segmentet) ✚ De gængse foreninger/klubber oplever medlemsnedgang (V) ✚ Overlevelsesraten blandt iværksættere er lav (F) ✚ Manglende fritidsaktiviteter for børn og unge (F) ✚ Få jobs til højtuddannede (den store turismeindustri beskæftiger i høj grad ufaglærte) ✚ Relativt få nye virksomheder starter op ✚ Andelen af indbyggere i den erhvervsaktive alder ligger under landsgennemsnittet ✚ Der har været en nedgang i kystturismen – måske udbuddet/produkterne ikke står mål med de ændrede efterspørgselsmønstre hos turisterne

Ekstern situation	
Muligheder	Udfordringer
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Udnyttelse af Storbyregion Vest ✚ Optagelsen af Vadehavet på UNESCO's verdensarvsliste – udnytte dette i alle sammenhænge ✚ Udnytte de etablerede samarbejdsnetværk på tværs af kommunegrænserne (SVUF, Nationalparken mv.) ✚ Basis for at styrke samarbejde, relationsdannelse, netværk og kommunikation blandt de mange små virksomheder i området – også på tværs af brancher ✚ Nye produkter, koncepter og samarbejder inden for Turisme ✚ Nye produkter, koncepter og samarbejder inden for Fødevarerhverv ✚ Udvikle på allerede iværksatte regionale, kommunale og frivillige bosætningsinitiativer – og i den forbindelse udnytte relationsbegrebet, som er det vigtigste parameter i forhold til at tiltrække potentielle tilbageflyttere ✚ Målrette indsatsen på bosætningsområdet mod singler, endnu ikke etablerede par (=par uden børn) og par, hvor begge har rødder i vestjylland ✚ Digitalisering og udbredelse af fiberbredbånd giver muligheder for geografisk uafhængige erhverv ✚ Udnytte områdets iværksætterkultur til at skabe bæredygtige erhverv og arbejdspladser ✚ Grundlaget for udvikling af helårsturisme er til stede 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Nationale og regionale flyttemønstre ✚ Fortsat nedgang i kystturismen i Danmark og dermed også her i området – hvis vi ikke formår at omstille os ✚ Fortsatte besparelser på den offentlige trafik i området ✚ At knække den demografiske udvikling ✚ Bevare attraktiviteten (F) ✚ At knække befolkningstilbagegangen i Vardes landdistriktsområder ✚ Opfattes af udefrakommende som et udkantsområde ✚ Problemer med at opnå finansiering til gode projekter og nye tiltag ✚ Tab af flere regionale og statslige arbejdspladser i det sydvestjyske område

1. Infrastruktur

1.1. Trafikforhold

Varde Kommune er med 1240 km² en af Danmarks arealmæssigt største kommuner. Fundamentet for infrastrukturen i Varde Kommune er de 500 km veje, 250 km stier og 132 km cykelstier, der er i kommunen. Borgerne er i deres hverdag i høj grad afhængige af disse veje og stier, når de bevæger sig fra et sted til et andet. Der er 23 busruter i Varde Kommune. De fleste af ruterne er dog skolekørsel. I forhold til kollektiv trafik dækkes kommunen derfor ydermere af kørselsordningen flexitur, der er et fleksibelt supplement til busserne, hvor man bliver kørt fra dør til dør. Endelig er der 108 km jernbane i Varde Kommune, bl.a. med forbindelse til Esbjerg og Skjern

Fanø er en lille ø i Vadehavet ved den Jyske Vestkyst. Den har et areal på ca. 56 km². Øens livsnerve er færgeruten til fastlandet. Overfarten tager 12 min. og med 2-3 afgang i timen, er øen lettilgængelig, ligesom det også er let at pendle til fastlandet.

Det overordnede vejnet på Fanø består af Landevejen mellem Nordby og Sønderho, hvor der er 3 nedkørsler til stranden på vestsiden af øen. Bilkørsel er tilladt på denne strand, som udgør den anden forbindelsesvej mellem Nordby og Sønderho. I de to skipperbyer er bebyggelsen tæt og vejnettet består af smalle gader uden fortov samt mange små stier, hvor man kun kan færdes til fods. Der er anlagt cykelsti mellem Nordby og Sønderho samt fra Landevejen ud til Fanø Bad og Rindby Strand. Den kollektive trafikforbindelse på øen består af busdrift mellem Nordby og Sønderho, Rindby og Fanø Bad. Bussen benytter bl.a. stranden som færdselsåre.

1.2. Energiforsyning

På Fanø og i det meste af Varde Kommune varetages elforsyningen af Sydenergi. Derudover har Fanø vindmøllelaug opstillet 3 vindmøller, der dækker ca. 25 % af elforbruget på øen. I Varde Kommune står Varde Forsyning for varme i byerne Varde og Alslev og for vand i Varde samt en række andre byer i kommunen. Den resterende del af kommunen forsynes med vand og varme fra et antal mindre vand- og varmeværker. Nørre Nebel, der er en af de større byer i Varde Kommune, opvarmes udelukkende med biogas. På Fanø er der i Nordby etableret fjernvarmeforsyning fra fastlandet. Den øvrige del af øen har individuel varmeforsyning, der primært kommer fra elvarme og brændeovne. Der arbejdes fra flere fronter på at skabe en mere bæredygtig varmeforsyning i disse områder.

Varde Forsyning varetager drift af genbrugspladser og afhentning af dagrenovation i Varde Kommune, ligesom virksomheden aftager spildevandet fra alle borgere og virksomheder i kommunen. På Fanø er det Fanø Kommune, der står for affaldshåndteringen samt driften af øens ene genbrugsstation, der er placeret i Nordby. Fanø Vand A/S står for håndteringen af spildevandet på øen.

Varde Kommunes visionspolitik for klima og miljø indeholder en målsætning om en fremtidig bæredygtig energiforsyning. Der arbejdes som udgangspunkt her med et CO₂ neutralt energisystem med stor forsyningssikkerhed. Fanø Kommune deltager i det store regionale klimaprojekt, ELENA projektet, som omhandler nedbringelsen af CO₂ samt energioptimering. I første omgang arbejdes der med løsninger omkring kommunale bygninger, mens der i fase 2 vil blive fokuseret på de mere borgernære elementer i energioptimering og CO₂ nedbringelse. Derudover er der på øen stor fokus på de stigende vandstande, som kan, såfremt der ikke gennemføres forebyggende foranstaltninger, have store konsekvenser for øen i fremtiden.

På baggrund af ovenstående, har LAG Fanø-Varde valgt at medtage et indsatsområde omkring borgerdrevne klima- og miljøprojekter.

1.3. Uddannelse

Uddannelsesniveaue i Varde Kommune er forholdsvis lavt, eftersom kun 22,7 % af har en videregående uddannelse mod 28,8 i Region Syddanmark som helhed. En stor del af befolkningen i Varde Kommune har en erhvervsfaglig uddannelse (Region Syddanmark, 2013). Der er et godt udbud af ungdomsuddannelser i Varde Kommune med både alment gymnasium,

handelsgymnasium, HF samt merkantile erhvervsuddannelser. Til gengæld er der ikke placeret nogen videregående uddannelser i Varde Kommune.

Uddannelsesniveaet på Fanø er højt. Mere end fire ud af ti i aldersgruppen 25-64 år har en videregående uddannelse. På regionsplan er det mindre end tre ud af ti (Region Syddanmark, 2013). Fanø har, øens størrelse taget i betragtning, et veludbygget uddannelsesudbud. Øens nyrenoverede skole går til 10. klasse. Derudover er Søfartsstyrelsens Center for Maritime Sundhedsuddannelser placeret på Fanø. I 2005 valgte staten at lukke Søfartsskolen på Fanø og fjernede dermed også et væsentlig grundlag for at tiltrække nye unge familier til Fanø. Fanø Efterskole, som fik til huse i de gamle søfartsskole-lokaler, lukkede i foråret 2014.

På nationalt plan er målsætningen, at 95 procent af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse, og at 60 procent skal gennemføre en videregående uddannelse. Som det fremgår af prognosen vist i tabel 1, står både Fanø og Varde kommuner overfor nogle udfordringer i forhold til at nå disse målsætninger for drengenes vedkommende, mens det ser langt bedre ud med hensyn til pigerne.

Tabel 1: De unges forventede uddannelsesniveau om 25 år

	Andel med mindst en ungdomsudd. (pct.)		Andel med videregående udd. (pct.)	
	Dreng	Piger	Dreng	Piger
Assens	90	95	51	65
Billund	91	95	50	66
Esbjerg	91	93	56	65
Fanø	86	92	50	68
Fredericia	91	95	54	67
Faaborg-Midtfyn	90	93	50	64
Haderslev	93	97	53	70
Kerteminde	90	92	53	60
Kolding	92	95	55	66
Langeland	89	93	39	61
Midelfart	93	95	54	68
Nordfyns	91	93	47	66
Nyborg	87	94	46	70
Odense	88	93	55	69
Svendborg	88	94	50	67
Sønderborg	91	94	51	67
Tønder	91	95	45	64
Varde	94	96	49	69
Vejen	93	95	52	67
Vejle	92	95	56	68
Ærø	86	94	46	69
Aabenraa	90	93	50	64
Syddanmark	91	94	52	67
Hele landet	90	94	53	66

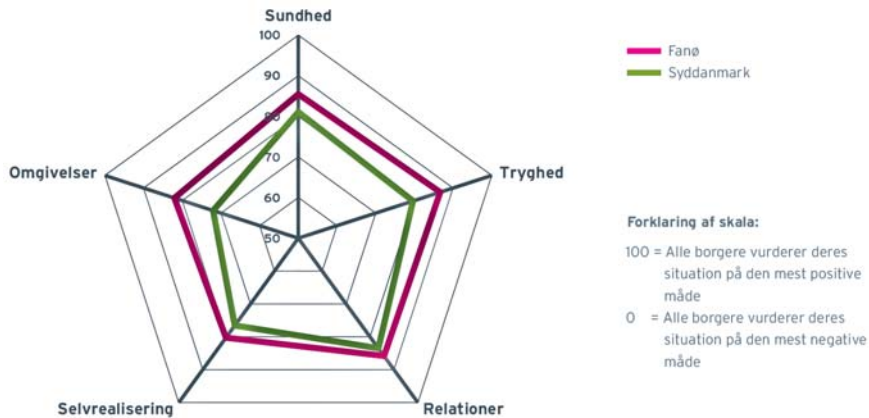
Kilde: Region Syddanmark, 2013

1.4. Sundhed

I både Fanø og Varde kommuner vurderer borgerne deres egen situation til at være meget positiv i forhold til sundhed, tryghed (personligt og økonomisk), relationer til andre mennesker, selvrealisering og deres lokalområde. Som vist i figur 1 og 2 placerer borgerne sig i begge kommuner over gennemsnittet i Region Syddanmark på alle disse fem dimensioner. Middellevetiden i Varde Kommune ligger et godt stykke over landsgennemsnittet og er blandt de højeste i Region Syddanmark (Region Syddanmark, 2013). Middellevetiden på Fanø opgøres pga. øens størrelse ikke.

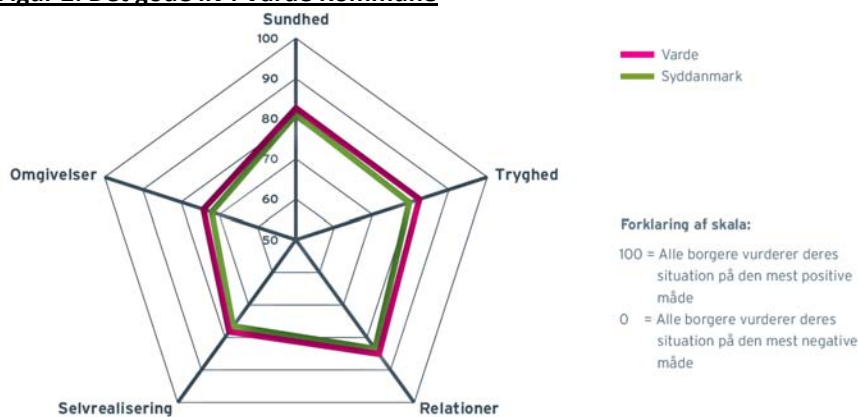
LAG Fanø-Varde mener, at sundheden blandt områdets borgere, er en af grundstenene til, at det gode liv kan leves og ikke mindst opleves. Og på den baggrund har vi valgt, at sundhed, sammen med naturen, skal være tværgående temaer i udviklingsstrategiens målsætninger (se mere under afsnit F.2).

Figur 1: Det gode liv i Fanø Kommune

Kilde: Region Syddanmark, 2013

Figur 2: Det gode liv i Varde Kommune

Kilde: Region Syddanmark, 2013

2. Natur

Varde og Fanø kommuner er præget af meget varieret og attraktiv natur med god tilgængelighed. Nationalpark Vadehavet, der netop er blevet optaget på UNESCO's liste over verdensarv, omkranser Fanø og den sydlige del af Varde Kommune ved Skallingen og Ho Bugt. Hele Fanø Kommune er faktisk en del af Nationalpark Vadehavet, og nationalparken går – via Varde Ådal – helt ind til Varde by. Nationalpark Vadehavet er et af verdens mest værdifulde tidevandsområder, og for en lang række vandfuglearter er Vadehavet den vigtigste rasteplass samt et af de vigtigste overvintringsområder i Europa. Flere end 10 millioner vandfugle passerer hvert år Vadehavet, hvilket giver mulighed for helt unikke naturoplevelsesmuligheder.

Udover Nationalpark Vadehavet kan Varde Kommune tilbyde flotte og storslåede badestrande ved Vesterhavet samt den 22.526 ha store nyetablerede Naturpark Vesterhavet. I naturparken er der mulighed for store naturoplevelser ved den genskabte Filsø – Danmarks sjette største sø – som i løbet af kort tid er blevet et meget værdifuldt naturområde og et levested for mange af de dyr og planter, der er karakteristiske for Vestjylland.

Fanø udgør en del af det internationale beskyttelsesområde, Natura 2000, ligesom mere end 50 % af øen udgør værdifuld natur (§ 3 efter naturbeskyttelsesloven). De rammer, som naturen sætter, er derfor også vigtig for de udviklingsmuligheder, der findes på øen.

I både Fanø og Varde kommuner er der stor fokus på at finde en balance mellem udnyttelse og beskyttelse af naturen, netop fordi naturen spiller en stor rolle for både bosætning, erhvervsliv og turisme. Og på den baggrund har LAG Fanø-Varde også valgt, at naturen skal spille en rolle, både

som målsætning under indsatsområdet "Det gode liv" men også som tværgående indsatsområde sammen med temaet sundhed (se en nærmere beskrivelse i afsnit F.2).

3. Særlige miljømæssige forhold

Fanø har eget grundvandsmagasin midt på øen, hvorfra Fanø Vandværk leverer drikkevand til hele øen. På en ø som Fanø er grundvandsmagasinet begrænset. Derfor er det en udfordring at tilrettelægge en udvikling, der tager hensyn til denne naturressource.

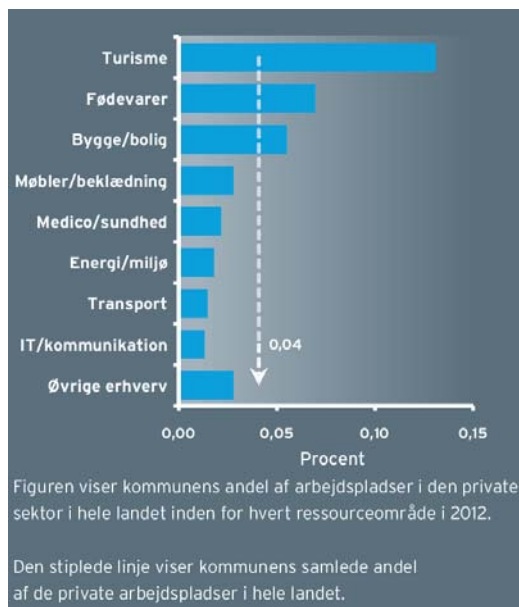
Varde Kommune skal være en ren og sund kommune, hvor udviklingen sker på et bæredygtigt grundlag med balance mellem beskyttelse og benyttelse. Målsætningen skal mindske miljøbelastningen og sikre det gode liv i Varde Kommune. Arbejdet med en attraktiv natur, et rent miljø og modvirkning af klimaudfordringerne styrker Varde Kommune som en attraktiv feriekommune. Administrationen af indsatsen er samtidig en væsentlig rammebetingelse for erhvervslivet i kommunen.

I forhold til vand sigtes på at beskytte grundvandsressourcerne, så både borgerne i dag og fremtidige generationer sikres rent drikkevand. Udnyttelsen af vandressourcen skal ske ud fra en samlet vurdering af de interesser, der knytter sig hertil, idet drikkevandsformål prioriteres højest. Vandløb og søer i Varde Kommune skal sikres en god kvalitet, herunder både et alsidigt plante- og dyreliv, fiskemuligheder og afvandingskapacitet. Samtidig ønsker vi rene badestrande.

4. Erhvervsstruktur

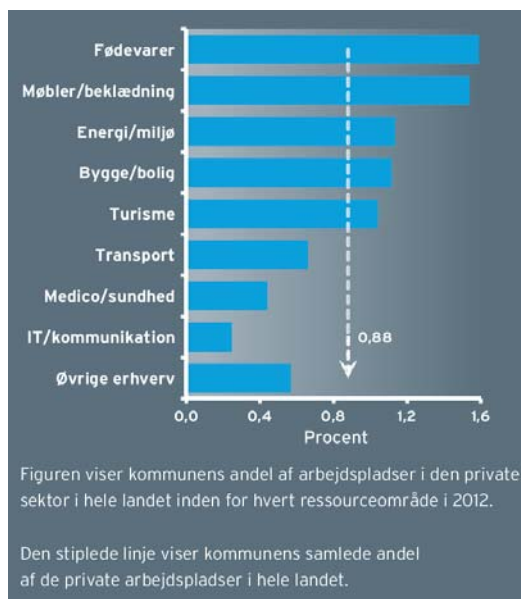
Erhvervsstrukturen i Fanø Kommune er karakteriseret ved en stærk specialisering inden for turisme og relativt mange job inden for fødevarer samt byggeri/bolig (se figur 3). I Varde Kommune er der ligeledes mange arbejdspladser inden for fødevarer, byggeri/bolig og turisme, men sammenlignet med resten af landet er der også mange arbejdspladser inden for møbler/beklædning samt energi/miljø (se figur 4). For begge kommuner gælder desuden, at mange indbyggere pendler til andre kommuner – ikke mindst Esbjerg – for at arbejde.

Figur 3: Erhvervsspecialisering i Fanø Kommune

Kilde: Region Syddanmark, 2013

Figur 4: Erhvervsspecialisering i Varde Kommune

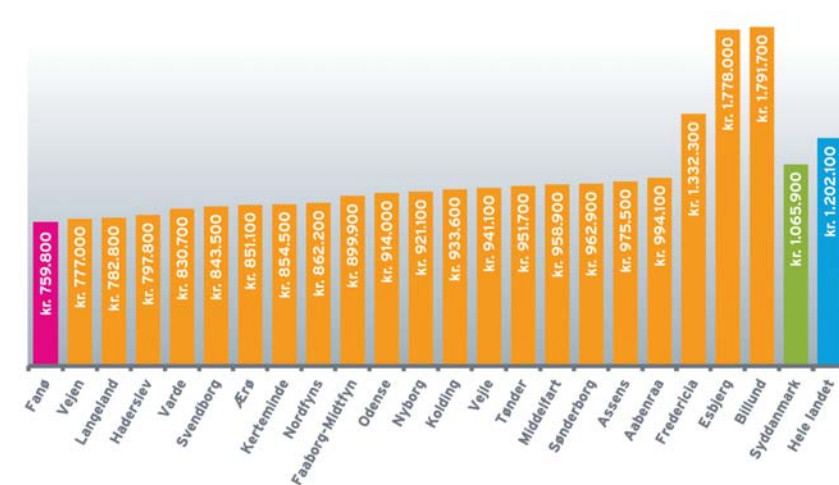
Kilde: Region Syddanmark, 2013

Der etableres relativt få nye virksomheder på Fanø, ligesom overlevelsesandelen er lav blandt iværksætterne. Til gengæld udgør de nye virksomheders jobandel en stor del af den samlede beskæftigelse, og området har derfor et vigtigt udviklingspotentiale. I 2011 blev der etableret 11 nye virksomheder på Fanø. Det svarer til en etableringsrate på 5,6 % mod 7,1 % i Region Syddanmark som helhed. De nye virksomheders jobandel udgør 12,4 % af den samlede beskæftigelse i den private sektor i 2012 (7,5 % i Region Syddanmark) (Region Syddanmark, 2013).

Varde Kommune er heller ikke blandt de kommuner, hvor der etableres flest nye virksomheder. Omvendt har iværksætterne en høj overlevelsesandel og bidrager med en relativ stor andel af det samlede antal job. I 2011 blev der etableret 131 nye virksomheder i Varde Kommune. Dette svarer til en etableringsrate på 5,9 %. De nye virksomheders jobandel udgør 8 % af den samlede beskæftigelse i den private sektor i 2012 (Region Syddanmark, 2013).

Udover etablering af nye virksomheder, viser figur 5, at både Fanø og Varde kommuner er udfordret i forhold til produktiviteten i de eksisterende virksomheder. Produktiviteten i den private sektor ligger således et stykke under gennemsnittet i Region Syddanmark og i Danmark som helhed.

Figur 5: Produktivitet i kommunerne i Region Syddanmark

Figuren viser produktivetsniveauet i den private sektor i de syddanske kommuner, i Syddanmark og i hele landet i 2011. Produktiviteten opgøres som værditilvækst pr. årsværk.

Kilde: Region Syddanmark, 2013

Både Fanø og Varde kommuner har oplevet en negativ udvikling i beskæftigelsen siden den internationale finansielle krise brød ud i 2008. Andelen af arbejdsstyrken, der rent faktisk er i arbejde (beskæftigelsesfrekvensen), er dog, som tabel 1 viser, for begge kommuners vedkommende større, end tilfældet er i Region Syddanmark og Danmark som helhed.

Tabel 1: Udvikling i beskæftigelsesfrekvensen

	2009	2013
Fanø Kommune	73,9	72,1
Varde Kommune	80,5	75,3
Region Syddanmark	75,2	69,5
Hele landet	75,4	70,9

Kilde: Danmarks Statistik, 2014

Colin John Seymour Jr., Turistchef, Varde Erhvervs- og Turistråd udtaler:

Besøgsøkonomien i Varde Kommune

Turismes økonomiske betydning:

- Turismen udgør en større andel af den samlede økonomiske aktivitet i Varde end i de fleste kommuner. Turisternes **samlede forbrug i 2012 i Varde Kommune lå på godt 2 milliarder kroner**, hvilket svarer til 5,1 pct. af det samlede udbud af varer og tjenesteydelser i kommunen.
- Turismeafledte skatteprovenu i Varde Kommune udgør 14,3 pct. svarende til 896 mio. kr
- Turismen beskæftiger 8,6 pct. af kommunens beskæftigelse svarende til 1.873 årsværk.
- 1.078.483 kr. i turismeomsætning skaber således et årsværk.
- **57 pct. af turismeomsætningen kommer fra tyske turister** – fortrinsvis fra Nordtyskland, mens **36 pct. kommer fra danske turister**. Herefter følger Norge (2,2 pct.) og Holland med (1,9 pct.) de sidste 2,5 pct udgøres af øvrige udland
- **3.348.997** årlige overnatninger i 2013

Turismeformer og -forbrug:

- Feriehuse er den helt dominerende overnatningsform målt på omsætning og antal registrerede overnatninger, hvoraf **72 pct. af overnatningerne er i lejede feriehuse**. Hertil kommer, at **70 pct. af alle registrerede overnatninger er fra tyske statsborgere**. Dette mønster har ikke ændret sig de senere år.
- Feriehuse tiltrækker turister, som i høj grad baserer deres ferie på selv at lave mad (turistbundet detailhandel) og i mindre grad på restaurantbesøg og andre turistprodukter.
- **Døgnforbruget pr. turist er forholdsvis lavt i Varde Kommune og er på 370 kr.** En forklaring på dette er, at gæstetyperne ikke er højforbrugende kombineret med, at sommerhuse og camping er den dominerende overnatningsform, hvilket trækker i retning af self-service og lavt forbrug på restauranter og lignende. Det skal dog bemærkes at besøgsgruppe-forbruget stadig er højt. Da opholdslængden er længere og rejsegrupperne er større. Der er ved mystery-shopper besøg identificeret et stort potentiale i mersalg over for vore gæster.
- Der synes at være en klar sammenhæng mellem på den ene side turismeproduktet – sommerhuse og camping – og lavt døgnforbrug og på den anden siden forbrugergupper med middelindkomst, der sætter pris på natur (hav og strand) og samvær (afslapning og hygge). For disse målgrupper er prisen også er en vigtig købsfaktor.

Tilgængelighed:

- Kystdestinationerne er i altovervejende grad afhængig af, at turisterne har rådighed over en bil. I den absolutte højsæsonen er trafikinfrastrukturen flere steder under pres.
- Tilgængeligheden til Blåvand og Henne Strand med offentlig transport er stort set ikke eksisterende og kan således ikke aflaste belastningen på vejnettet eller åbne op for turister, som benytter andre transportformer.

set sker en forskydning fra turistsegmenter med et lavt døgnforbrug til turister med et højere døgnforbrug. De nuværende gæster vil naturligvis være velkomne også i fremtiden, men potentialet er forenklet sagt i at lægge "ny forretning" på toppen af den nuværende. Centrale skridt ad denne vej er:

- At udvikle overnatningsformer, som typisk genererer et højere forbrug, som fx hoteller.
- At udvikle by- og naturfaciliteter, som udstråler kvalitet og øger attraktivitet og skaber meromsætning.
- At øge tilgængeligheden og dermed det opland, hvorfra turisterne kommer.
- At denne udviklingsproces må have stærke rødder blandt de lokale aktører, herunder ikke mindst de førende erhvervsaktører, og på sigt har som mål at området også bliver attraktivt for udefrakommende investorer.

Vejen til fremtidig vækst bygger på den grundlæggende erkendelse, at der skal investeres i fornyelse og udvikling af attraktiviteten, kvaliteten og kapaciteten i det "menneskeskabte" og "professionelle" turismeprodukt (attraktivitet, kvalitet og kapacitet) for at tiltrække målgrupper på det tyske marked, der i dag ikke finder destinationen attraktiv. Strategien er således at beholde de nuværende kundetyper og samtidig at tiltrække nye kunder, med højere forventninger til aktiviteter og kvalitet, end destinationen i dag kan levere. Vi leverer i dag i meget høj grad på de autentiske, stedbundne og naturgivne parametre, men skal løfte os på de supplerende, "uautentiske", "generiske" og "menneskeskabte" turisme-parametre. Vi skal kort sagt udvikle den turismebranche, der kan commercialisere og kapitalisere yderligere på de naturgivne og historiske styrker. Kystdestinationerne med Naturpark Vesterhavet og Nationalpark Vadehavet står stærkt og solidt i den markedsposition, der vedrører traditionel naturoplevelse og "ned i gear"-oplevelse. Der er behov for at supplere dette med et løfte om en mere moderne, tidssvarende, aktiv, intens og social oplevelse.

Profil/markedsposition

Der er behov og mulighed for at videreføre og udbygge det lokale løfte om "upmarket"-oplevelser bl.a. i form af moderne iscenesatte naturoplevelser, sundhed/wellness/balance, out-door aktiviteter, sportsbegivenheder, gastronomi og kulturhistorie. Den overordnede branding og markedsføring skal understøttes af konkrete produktfornyelser, der i sig selv vækker opmærksomhed og egner sig til forstærket og mere målrettet markeds kommunikation. Her ligger en stor opgave. Der skal sendes flere moderne signaler! Bl.a. om arkitektur, kunst, design, kultur, mindfulness o.a.

Poul Therkelsen, Turistchef, Fanø Erhvervs- og Turistråd udtaler:

Turisme er det altdominerende erhverv på Fanø og er afgørende for en række andre erhverv, som f.eks. detailhandel og håndværk.

Fanø er først og fremmest camping (7 mindre campingpladser) og feriehuse (2.800 feriehuse, hvoraf de 1300 udlejes). Siden 2007 har overnatningstallet svinget mellem 675.000 og 750.000 overnatninger. Der har ikke været tale om jævn udvikling, men en opadgående kurve fra 2007 til og med 2009, herefter en nedgående kurve frem til og med 2012, og de seneste 2 år har der igen været fremgang. Fanø har ca. 75% tyske gæster, 24 % danske gæster og 1% øvrige nationaliteter.

De primære motiver til at besøge Fanø er

- stranden og naturen og de aktiviteter der er forbundet hermed (badning, strandsport, vandring, cykling)
- Freden, roen og den afslappede atmosfære,
- At det er en ø man kun kan komme til med færge (hænger sammen med fred og ro)

Fanø har i mere end 100 år været indbegrebet af strandferie. Sådan er det også i dag og vi ser ikke nogen tegn på at dette vil ændre sig. Derimod har indholdet af strandferien ændret sig og strandferie i 2015 er ikke det samme som strandferie i 1930'erne, 1950'erne eller for den sags skyld 1990'erne. Det er Fanø Erhvervs- og Turistråds opfattelse at strandferien på Fanø har behov for en fornyelse for at kunne skabe ny vækst i turismen på Fanø.

Derfor spiller stranden og udvikling af strandferieproduktet en central rolle i Fanø Erhvervs- og Turistråds udviklingsstrategi. Udpegningen af Vadehavet som Verdensnaturarv forventer vi vil medføre en øget forventning hos gæsterne om spændende oplevelser og om et høj kvalitetsprodukt.

Det handler både om en opgradering af de basale faciliteter på stranden og i de nærliggende naturområder og om at skabe nye aktiviteter og oplevelser.

Forbedring af de basale faciliteter handler blandt om cykel- og vandrestier, opholdssteder med forklaringer af,

hvilke oplevelser netop dette område kan tilbyde. Det handler også om etablering af faciliteter for badegæster og for det stigende antal gæster, der dyrker strandrelateret sport, som .f.eks. Wind- og Kitesurf, strandsejlad, drageflyvning og Beach Volley-Ball.

Skabelse af nye aktiviteter og oplevelser handler i høj grad om en øget udnyttelse af stranden som rekreativt område. Fanø har særdeles gode forudsætninger for at kunne videreudvikle de ovenfor nævnte strandrelaterede sportsaktiviteter. Fanø har en position som et af centrene i verden for drageflyvning og har gode forudsætninger for at skabe en stærk markedsfølsom position på andre områder som surf og strandsejlad.

Skabelse af nye aktiviteter og oplevelser handler også om at udnytte naturen som rekreativt område, at formidle naturoplevelser på en aktiv og spændende måde. Det er ikke længere nok at tilbyde naturoplevelser på egen hånd, oplevelserne skal iscenesættes. Derfor vil nye måder at skabe naturoplevelser på være i fokus.

Fanø har en særlig position på den jyske veskyst indenfor kultur og smagsoplevelser. Der er en stigende produktion af lokale fødevarer i høj kvalitet og adskillige gastronomiske spisesteder. Samarbejdet i Sydvestjyske Smagsoplevelser for at udvikle fødevarerproduktion og gourmetoplevelser vil således også spille en vigtig rolle i turismeudviklingen på Fanø.

På baggrund af ovenstående erhvervsanalyse, er det LAG Fanø-Vardes vurdering at en satsning på henholdsvis udvikling af etablerede virksomheder i området, samt iværksætteri og etablering af nye virksomheder i området, med det formål at skabe værditilvækst og ikke mindst arbejdspladser, er et vigtigt indsatsområde i nærværende strategi.

Derudover mener LAG Fanø-Varde at analysen peger på, at der inden for flere områder er oplagte samarbejds muligheder, hvorfor samarbejdsprojekter er en del af LAG Fanø-Vardes målsætninger.

5. Områdets befolkning

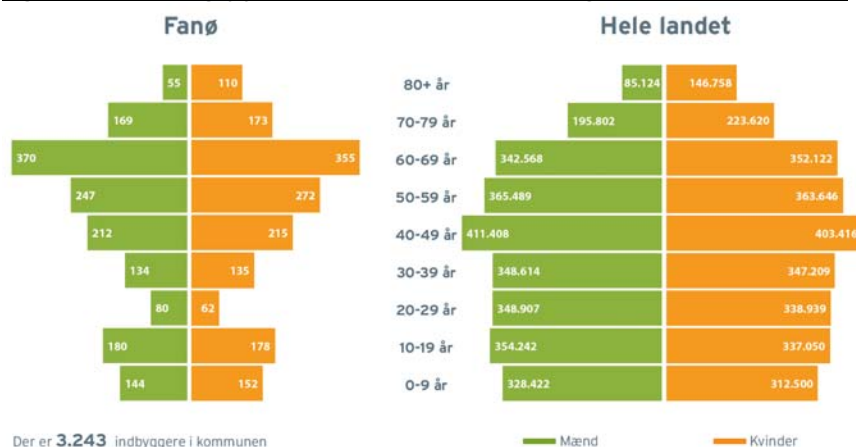
Pr. 1. januar 2014 boede der 3.264 personer på Fanø med en overvægt af kvinder med 51 % mod 49 % mænd. Den gennemsnitlige indkomst i kommunen er på 250.900 kr., hvilket er over både regions- og landsgennemsnittet. Kommunen har et areal på 55 km². Det giver en tæthed på 60 indbyggere pr. km² (Danmarks Statistik, 2014). Indbyggertallet er steget 3 % siden 2007, og stigningen forventes at fortsætte de kommende år (Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014; Region Syddanmark, 2013).

Der boede 49.958 personer i Varde Kommune pr. 1. januar 2014 med en overvægt af mænd på 51 % mod 49 % kvinder. Den gennemsnitlige indkomst i kommunen er på 221.800 kr., hvilket er i den øverste halvdel i region Syddanmark. Kommunen har et areal på 1240 km². Det giver en tæthed på 40 pr. km². Indbyggertallet i Varde Kommune har ligget forholdsvis stabilt de seneste år. I 2007 boede der 49.849 borgere i kommunen (Danmarks Statistik, 2014).

Imidlertid er befolkningstilvæksten ulige fordelt i både Fanø og Varde kommuner. For Fanøs vedkommende sker befolkningstilvæksten primært i Nordby, mens Sønderho har oplevet tilbagegang de seneste år. 81 % af øens befolkning bor i Nordby, mens 9 % bor i Sønderho og den resterende del i landzone (primært området omkring Rindby). Mange mindre byer i Varde Kommune oplever et fald i befolkningstallet. Dette gælder ikke mindst byerne i den nordlige del af kommunen (Region Syddanmark, 2013).

Fanø Kommune de seneste år har haft en positiv nettotilflytning, mens der Varde Kommune de fleste år har haft en negativ nettotilflytning (Region Syddanmark, 2013). Begge kommuner har dog den udfordring, at mange unge i den uddannelsessøgende alder flytter væk fra kommunerne, og at de ikke nødvendigvis flytter tilbage, når de er færdiguddannede. Som vist i figur 6 og 7 betyder dette et underskud af unge sammenlignet med resten af landet. Både Fanø og Varde kommuner bliver således udfordret på demografien i fremtiden, idet der bliver flere ældre og færre i den arbejdsdygtige alder. Som det fremgår af tabel 3 er udfordringen desuden større end i Region Syddanmark og i Danmark som helhed.

Figur 6: Befolkningspyramide for Fanø Kommune og Danmark som helhed

Der er **3.243** indbyggere i kommunen
 Kilde: Region Syddanmark, 2013

Figur 7: Befolkningspyramide for Varde Kommune

Der er **50.000** indbyggere i kommunen
 Kilde: Region Syddanmark, 2013

Tabel 3: Befolkningsudvikling fordelt på aldersgrupper fra 2013-2033

	0-24 år	25-64 år	65+ år
Fanø	-3 %	-14 %	62 %
Varde	-10 %	-10 %	47 %
Region Syddanmark	-7 %	-7 %	42 %
Hele landet	-1 %	-1 %	43 %

Kilde: Region Syddanmark, 2013

6. Kulturelle forhold

Fanøs fritids- og kulturfaciliteter og arrangementer er primært opstået ved og drives af et stort frivilligt engagement blandt øens borgere. Kommunen og øens erhvervsdrivende yder ofte økonomisk støtte, men selve udførelsen er primært baseret på de frivillige kræfter. Fanø er kendt som festivalernes ø, og hen over året danner øen rammen for flere store begivenheder, der tiltrækker folk fra nær og fjern. Mange af disse festivaler tager udgangspunkt i øens kulturarv, og er således med til at levendeholde de traditioner, der kendetegner øen og dens befolkning.

Øen har ca. 90 aktive foreninger, 8 museer (hvoraf de 6 er beliggende i Sønderho), 3 forsamlingshuse, biograf, bibliotek (samt en mindre afdeling i Sønderho), nyetableret stadionområde, 2 idrætshaller i Nordby, samt en mindre gymnastiksal i Sønderho. Desuden findes lystbådehavn, hvor øens sejlklub samt ro- og kajakklubben holder til. Sidst men ikke mindst danner den store strand på Fanøs vestside rammen for mange fritidsaktiviteter for både turister og fastboende, ligesom også naturen spiller en vigtig rolle for fritidsaktiviteterne på øen.

I Varde Kommune er der et stort udbud af foreninger, der kan give borgerne et attraktivt fritidsliv.

På fritids-, idræts- og kulturområdet har Varde Kommune et rigt og alsidigt tilbud til borgerne. De mange tilbud er vigtige elementer i arbejdet med at gøre Varde Kommune til et godt sted at bo og giver hver uge indhold i hverdagen for tusindvis af børn, unge og voksne. Tilbuddene er helt centrale i kommunens bestræbelser på at skabe det gode liv. Fritids-, idræts- og kulturområdet er desuden et område, der bidrager aktivt til kommunens oplevelsesøkonomi. Hvert år besøger tusindvis af gæster museets afdelinger og taget del i de mange arrangementer i kommunen. Små og store tilbud inden for kunst og kultur er med til at sikre turisterne et mindeværdigt besøg i Varde Kommune, hvilket også er medvirkende til at gæsterne kommer igen og igen.

Et væsentligt positivt rammevilkår for Varde Kommune er, at der er et meget stærkt foreningsliv med lokal forankring og vilje til engagement. Dermed har Varde Kommune gode muligheder for stærke, forpligtende samarbejder indenfor kultur- og fritidsområdet, som i øvrigt er præget af ganske få kommunale institutioner, samt at området drives ved et frivilligt engagement.

LAG Fanø-Varde ønsker at bakke op om det store frivillige engagement, og har på den baggrund udpeget et indsatsområde omhandlende "Det gode liv". Her vil der foruden at være fokus på de basale servicefaciliteter, også være fokus på at bakke op om og styrke relationerne og mulighederne for at dyrke og udvikle gode mødesteder på tværs af generationer, interesseskel og tilknytningsforhold.

F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater

F. 1 Udviklingsstrategiens vision

LAG Fanø-Varde ønsker at bidrage til, at området til stadighed udvikles og at det gode liv kan leves i vores byer, landsbyer og landdistrikter.

Vi ønsker at styrke rammerne for et godt og sundt liv med adgang til job, boliger, servicetilbud, kultur- og fritidstilbud samt med gode muligheder for iværksætteri og lokal erhvervsudvikling.

LAG Fanø-Varde ønsker at bidrage til vækst og fastholdelse i forhold til både bosætning og erhvervsudvikling.

F.2 Strategiens mål

For at leve op til den ovenstående vision og ikke mindst for at imødekomme SWOT analysen, har LAG Fanø-Varde udpeget følgende overordnede indsatsområder:

1. Fastholde og øge antallet af arbejdspladser og iværksættere

LAG Fanø-Varde mener, at der er gode muligheder for skabelsen af nye arbejdspladser i området – både i form af udvikling af eksisterende virksomheder, men også i form af etablering af nye virksomheder (herunder ikke mindst geografisk uafhængige virksomheder). LAG Fanø-Varde ønsker i den forbindelse at yde tilskud direkte til virksomheder og iværksættere, men vil også arbejde for, at rammerne omkring erhvervsudviklingen i området styrkes og forbedres. Følgende områder er i fokus i den forbindelse:

- Udvikling af eksisterende virksomheder
- Iværksætteri og etablering af nye virksomheder i området

2. Det gode liv

Gennem en forsat styrkelse og fokus på levende og attraktive lokalsamfund, er det LAG Fanø-Vardes vurdering, at vi, i samarbejde med lokalbefolkning, de frivillige foreninger, erhvervslivet og ikke mindst de to kommuner, kan være med til at styrke det gode liv i områdets lokalsamfund, og på den måde være med til at fastholde og øge bosætningen i områdets landsbyer. Følgende områder er i fokus i den forbindelse:

- Aktiviteter der styrker de lokale relationer på tværs af aldersgrupper, interesseskel, landsbyer, nationaliteter, kommunegrænser mv.
- Lokale initiativer for bevarelse af kultur- og naturarv og fornyelsesprojekter i landsbyer og basale serviceydelser
- Borgerdrevne klima- og miljøprojekter

3. Samarbejds- og netværksprojekter

Det er via mødet med andre vi udvikler os, og derfor ønsker LAG Fanø-Varde også at sætte fokus på mulighederne for samarbejde og netværksdannelse. Følgende områder er i fokus i den forbindelse:

- Samarbejdsprojekter og netværksaktiviteter, der tager udgangspunkt i Nationalpark og Verdensarv, og som styrker videndeling og grundlaget for øget vækst. – Gerne på tværs af kommune- og landegrænser.
- Samarbejdsprojekter og netværksaktiviteter, der går på tværs af sektorer og skaber nye produkter, oplevelser og koncepter. – Gerne på tværs af kommune- og landegrænser.

På tværs af de tre indsatsområder, ønsker LAG Fanø-Varde at prioritere projekter, der tager udgangspunkt i temaerne sundhed og naturen omkring os. Dvs. projekter, som ligger inden for ét af ovenstående indsatsområder, og som samtidig arbejder med sundhed og/eller naturen omkring os, vil blive prioriteret frem for andre projekter, som ligeledes måtte ligge inden for samme

indsatsområde.

Desuden er det LAG Fanø-Vardes vurdering, at projekter skal have et budget på minimum kr. 100.000 for at komme i betragtning til tilskud. På den måde sikrer vi bedst muligt, at udviklingsstrategiens mål nås.

F.3 Aktiviteter

De ovenfor nævnte strategiske indsatsområder vægtes i forhold til LAG'ens samlede midler således:

- 1. Fastholde og øge antallet af arbejdspladser og iværksættere – 55 %**
- 2. Det gode liv – 35 %**
- 3. Samarbejds- og netværksprojekter – 10 %**

Der er på alle indsatsområder en forventning om, at hver investeret LAG krone i gennemsnit udløser to kroner i medfinansiering. I alt forventer LAG Fanø-Varde at få tildelt 14.026.020 kr. i projektmidler i perioden 2015-2020 (2.337.670 kr. årligt x 6 år). Det giver samlet investeringer på 42.078.060 kr.

I forhold til indsatsområde nr. 1 er det af ministeriet angivne nøgletal for resultater vedr. jobskabelse og værdiforøgelse benyttet. Dvs. formodningen om at 10 millioner kroner i projektinvesteringer skaber som minimum 3 millioner kroner i værdiforøgelse (omsætning) og 3 fuldtidsarbejdspladser.

I forhold til indsatsområde 3, er der dog benyttet en faktor 4 i forhold til resultaterne vedr. jobskabelse og værdiforøgelse. Dette med baggrund i, at et forholdsvis beskedent projektbeløb (etablering og drift af netværket i en periode) forventes at medføre en indirekte effekt, der skaber såvel nye job som værdiforøgelse blandt de deltagende i netværket.

Ad F.3) Aktiviteter og aktivitetsskema

Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i>	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Antal bevarede job <i>Målt som fultidsjob</i>	Antal nye job <i>Målt som fultidsjob</i>	Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
	Kroner	% andel af total				
<ul style="list-style-type: none"> • Etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder • Erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter <i>(netværk, klynger m.v.)</i> 						
Mål: Fastholde og øge antallet af arbejdspladser og iværksættere						
Udvikling af eksisterende virksomheder	11.571.467	50 %	20	15	4	3.471.000
Iværksætteri og etablering af nye virksomheder i området	11.571.467	50 %	20		4	3.471.000
Total	23.142.933	100 %	40	15	8	6.942.000
Bemærkninger:						
Det forventes, at hver LAG krone medfinansieres med to kroner. I forhold til de forventede effekter opereres med de vejledende satser (10 mio. kr. skaber 3 arb.pladser og en værdiforøgelse på 3 mio. kr.)						

Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Basale serviceydelser</i> • <i>Byfornyelse og bevarelse af kulturarven</i> 	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Befolkning i landdistrikterne, der får fordel af aktiviteterne <i>Antal personer</i>
	Kroner	% <i>Andel af total</i>		
Mål: Det gode liv				
Aktiviteter, der styrker de lokale relationer	4.050.013	27,5 %	8	10000
Lokale initiativer til bevarelse af kulturarv, fornyelsesprojekter og basale servicefaciliteter	6.627.194	45 %	10	10000
Borgerdrevne klima- og miljøprojekter	4.050.013	27,5 %	5	5000
Total	14.727.321	100 %	23	25000
Bemærkninger: Det forventes, at hver LAG krone medfinansieres med to kroner.				

Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i>	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Antal bevarede job <i>Målt som fultidsjob</i>	Antal nye job <i>Målt som fultidsjob</i>	Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
	Kroner	% andel af total				
<ul style="list-style-type: none"> • Etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder • Erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter (netværk, klynger m.v.) 						
Mål: Samarbejds- og netværksprojekter						
Samarbejdsprojekter og netværksaktiviteter, der tager udgangspunkt i Nationalpark og Verdensarv, og som styrker videndeling og grundlaget for øget vækst. – Gerne på tværs af kommune- og landegrænser.	2.103.903	50 %	2	0	0	0
Samarbejdsprojekter og netværksaktiviteter, der går på tværs af sektorer og skaber nye produkter, oplevelser og koncepter. – Gerne på tværs af kommune- og landegrænser.	2.103.903	50 %	2	0	0	0
Total	4.207.806	100 %	4	0	0	0
Bemærkninger:						
Det forventes, at hver LAG krone medfinansieres med 2 kroner. Der er ikke angivet direkte effekter af netværket, men vi vurderer ud fra tidligere opnåede erfaringer, at netværk indirekte kan være med til at skabe flere jobs og omsætning, men vi kan ikke på forhånd dokumentere dette – derfor opgiver vi ikke nogle effekt-tal.						

G. Andre planlagte mål og målsætninger

G.1. Beskriv her eventuelle andre mål og målsætninger, som aktionsgruppen planlægger, men som ikke søges medfinansieret under Landdistriktsprogrammet

Ad G.1)

LAG Fanø-Varde forventer ikke yderligere midler ud over de midler, vi bliver tildelt fra Landdistriktsprogrammet, og på den baggrund forventer bestyrelsen ikke yderligere aktiviteter igangsat.

Bestyrelsen er dog ikke afvisende overfor at påtage sig yderligere opgaver, f.eks. i forhold til at agere koordinerende og samlende organ for landdistriktsrelaterede problematikker på tværs af de to kommuner samt til evt. nationale og internationale organisationer. Dog kun under forudsætning af, at omkostningerne hertil dækkes, at opgaverne falder i tråd med det primære arbejde, som LAG'en er sat i værk for at løse, samt at den fornødne tid kan findes hertil.

H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse

H.1 *Beskrivelse af, hvordan aktionsgruppen vil arbejde med netværk og klynger samt en helhedsorienteret tilgang til lokal udvikling, der integrerer forskellige sektorer og interessegrupper. – Herunder inddragelse af Foreningens medlemmer, Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv samt kommune og region:*

Generelt:

LAG Fanø-Varde vil bygge videre på de samarbejdsrelationer, som de to foregående LAG'er i området, fik opbygget i den forrige programperiode. Målet med at dyrke og udvikle disse relationer er selvfølgelig på den måde at medvirke til opfyldelsen af udviklingsstrategiens mål.

Inddragelse af foreningens medlemmer:

Denne gruppe anser LAG Fanø-Varde som en meget vigtig medspiller i forhold til gennemførelsen af udviklingsstrategien. Og især i opstartsfasen, vil bestyrelsen lægge stor vægt på at inddrage medlemmerne, således at de bliver bekendte med mulighederne for at søge til og indgå i LAG projekter. Kommunikationen til foreningens medlemmer vil ske via følgende kanaler:

- Nyhedsbreve
- Hjemmeside
- Lokalpressen (herunder TV Fanø og Tistrup News der fungerer som lokale tv-stationer)
- Medlemsmøder (f.eks. afholdelse af workshops i forbindelse med ansøgningsrunder) og generalforsamlinger

Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv

Denne gruppe er repræsenteret i LAG Fanø-Vardes bestyrelse, og de enkelte bestyrelsesmedlemmer vil således have en del af ansvaret for at skabe gode relationer til deres respektive bagland. LAG Fanø-Varde vil derudover søge indflydelse og skabe synlighed i de mange forskellige fora, som har relevans i forhold til udviklingsstrategiens målsætninger. I den forbindelse kan nævnes lokalråd, borgerforeninger, udviklingsråd, erhvervsråd, lokale kultur- og idrætsforeninger mv. I forhold til deres medvirken til udmøntningen af udviklingsstrategien vil LAG Fanø-Varde have fokus på at agere som det koordinerende og samlende led, således at der kan etableres samarbejder mellem de forskellige organisationer og foreninger og på tværs af kommunegrænser mv.

I og med at LAG-samarbejdet bygger på "bottom-up" og borgerdreven innovation ser LAG Fanø-Varde det som én af sine fremmeste opgaver at fungere som understøttende led i forhold til lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv.

Offentlige instanser

Der findes en række offentlige instanser i området, som arbejder med flere af de områder, som er udpeget som indsatsområder i LAG Fanø-Vardes udviklingsstrategi. Disse instanser tæller bl.a. SVUF, Nationalpark Vadehavet, Sydvestjyske Smagsoplevelser (hører til under SVUF), Grønt Råd m.fl. Der vil både på bestyrelsesniveau og administrativt niveau blive arbejdet tæt sammen med disse, og specielt på området for samarbejds- og netværksprojekter, er det forventningen at de ovenfor nævnte instanser kommer til at spille en vigtig rolle.

Fanø og Varde kommuner har hver deres repræsentant i LAG bestyrelsen og det samme gælder for Region Syddanmark. Det giver således et godt grundlag for at afstemme samarbejdet og bringe initiativer og tiltag frem og tilbage mellem LAG og kommuner/region.

Desuden skal nævnes, at Region Syddanmark har valgt at etablere et LAG forum for de regionale politikere, der er udpeget som LAG repræsentanter. LAG Fanø-Vardes regionale repræsentant er formand for dette fora, og bestyrelsen forventer således et godt samarbejde i den forbindelse.

Ud over de ovennævnte samarbejdsflader, vil LAG Fanø-Varde også forsøge at etablere ERFAmøder med øvrige LAG'er i området. Her tænkes specielt på LAG Tønder-Haderslev, LAG Lemvig-Ringkøbing-Skjern, LAG Billund-Vejen og LAG Sønderborg-Aabenraa.

Unge

LAG Fanø-Varde har ikke på nuværende tidspunkt en særskilt strategi for, hvorledes områdets unge involveres i LAG arbejdet. Dog er bestyrelsen meget bevidst om, at netop denne gruppe udgør en stor udfordring, i forhold til fraflytning og fravalg af området som bosætningssted efter endt uddannelse. Derfor vil LAG Fanø-Varde, specielt under indsatsområdet Det gode liv, arbejde for, at en del af projekterne involverer og vedrører børn og unge i lokalsamfundene, så man på den måde kan få etableret nogle gode ambassadører for området, ligesom man derigennem kan give de unge et stærkt tilknytningsforhold til området.

I forhold til at gøre opmærksom på LAG'ens muligheder overfor denne gruppe, er de gængse kommunikationskanaler sjældent brugbare. Og derfor vil LAG Fanø-Varde overveje, om der, i forbindelse med konkrete indsatser, skal benyttes alternative kommunikationskanaler (facebook, uddannelsessteder og øvrige samlingssteder, hvor de unge færdes i dagligdagen).

Innovation:

LAG Fanø-Varde regner med, at størstedelen af de projekter, der gennemføres i projektperioden kan anses som værende innovative i den forstand, at de ikke har været gennemført før i det pågældende lokalområde enten gennem anvendelse af ny viden eller anvendelse af kendt viden på nye måder. Det er vurderingen, at innovationen vil være størst i de projekter, hvor der er involveret flere forskellige parter, og LAG Fanø-Varde vil derfor arbejde for, at størstedelen af projekterne er samarbejdsprojekter på den ene eller anden måde.

H. 2 Aktionsgruppens organisering, beslutnings- og evalueringsprocedurer

Forretningsorden for LAG Fanø-Varde

Formålet med denne forretningsorden er at præcisere og synliggøre, hvordan LAG bestyrelsen vil udføre sine forpligtelser i henhold til LAG Fanø-Vardes vedtægter. Forretningsordenen er bestyrelsens egne spilleregler og kan ændres af den siddende bestyrelse.

Konstituering

Bestyrelsen konstituerer sig på første bestyrelsesmøde efter generalforsamlingen.

Der vælges en næstformand. Denne vælges blandt de medlemmer af bestyrelsen, som kommer fra den kommune, hvor den valgte formand *ikke* kommer fra.

Møder mv.

Bestyrelsen afholder mindst 4 bestyrelsesmøder om året. På sidste bestyrelsesmøde inden årets udgang, aftales årshjul for det næstkommende år. Koordinator og formand udarbejder i fællesskab forslag hertil.

Medlemmer, som er forhindret i at deltage i et bestyrelsesmøde, meddeler afbud til formand eller koordinator. Hvis et medlem er fraværende mere end to møder uden afbud indkaldes suppleanten. Formanden eller 3 bestyrelsesmedlemmer kan til enhver tid kræve afholdt bestyrelsesmøde.

Bestyrelsen tegnes af formanden, næstformanden og et bestyrelsesmedlem.

Formanden beslutter i samarbejde med koordinatoren, hvilke punkter, der skal på dagsorden. Møderne indkaldes af koordinator med udsendelse af dagsorden og bilag (overvejende pr. mail) mindst 7 dage før afholdelsen. I særlige tilfælde kan varslet dog forkortes. Såfremt bestyrelsesmedlemmer måtte ønske det, kan materiale udleveres i papirform.

En dagsorden skal mindst indeholde følgende punkter:

- Godkendelse af dagsorden
- Godkendelse af referat fra sidste møde
- Meddelelser
- Sager til behandling
- Punkter til næste møde
- Evt.

Ethvert medlem har ret til at få optaget et punkt på den dagsorden, der udsendes, hvis formanden eller koordinator har modtaget ønsket senest 7 dage før udsendelsen af dagsorden.

Bestyrelsen kan under godkendelse af dagsordenen beslutte at optage sager af hastende art.

Mellem bestyrelsesmøderne er formanden bemyndiget til at træffe afgørelse i sager, der vurderes som uopsættelige. Bestyrelsen skal efterfølgende orienteres. Ligeledes skal formanden overveje, om sager af hastende karakter, kan nå at komme i skriftlig høring hos bestyrelsens medlemmer, inden beslutningen tages.

Formanden leder møderne. Hvis formanden er forhindret, leder næstformanden møderne. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede.

Bestyrelsens beslutninger træffes som hovedregel ved enighed. Kan der ikke opnås enighed træffes beslutninger ved almindeligt flertal. Ved stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende.

Et bestyrelsesmedlem er inhabil i sager, hvori vedkommende eller dennes nærmeste har økonomisk eller særlig personlig interesse i, jf. i øvrigt vedtægternes §11. I tilfælde af konstateret inhabilitet skal det fremgå af referatet, at vedkommende har trukket sig fra forhandlinger og afstemninger.

Koordinator fører beslutningsreferat over bestyrelsesmøderne. Bestyrelsesmedlemmer kan kræve afvigende meninger gengivet i referatet. Referatet udsendes til bestyrelsen senest 1 uge efter mødet.

Referatet offentliggøres på LAG Fanø-Vardes hjemmeside senest 1 uge efter det er godkendt.

Suppleanter deltager ikke i møderne, men indkaldes efter behov. Suppleanterne tilsendes referat af møderne.

Inviterede gæster kan deltage i hele eller dele af møderne.

Der kan nedsættes ad hoc-udvalg til løsning af enkeltopgaver, som opløses igen, når opgaven er løst

Ændring af forretningsorden

Ændring af forretningsordenen kan kun besluttes, hvis forslag derom er udsendt rettidigt inden et indkaldt bestyrelsesmøde.

Vedtagne ændringer af forretningsordenen træder først i kraft på næste møde efter det møde, hvor de er vedtaget.

Forretningsordenen drøftes på det førstkommande møde efter hver generalforsamling.

Således vedtaget på LAG Fanø-Vardes bestyrelsesmøde d. 4/12-2014.

Funktionsbeskrivelse for koordinator

LAG Fanø-Varde har på tidspunktet for udarbejdelsen af udviklingsstrategien endnu ikke indgået aftale om koordinatorbistand. Koordinatorfunktionen tænkes dog besat af to koordinatore, der har udgangspunkt i henholdsvis Fanø og Varde, således at en fuldtidsstilling deles mellem de to koordinatore. Den delte koordinatorfunktion er valgt for at videreføre den lokale forankring af LAG arbejdet, som er påbegyndt i den tidligere programperiode, og som en konsekvens af, at den nye LAG har en stor geografisk udstrækning

Bestyrelsen for LAG Fanø-Varde ønsker ikke at være direkte arbejdsgiver med alt hvad det indebærer af forpligtelser. I stedet søges indgået aftaler, hvor bestyrelsen sikrer, at muligheden for at lede og fordele arbejdet i forhold til de konkrete LAG opgaver er til stede. Koordinatorerne vil i dagligdagen referere til formanden for LAG Fanø-Varde.

LAG koordinatoren varetager følgende opgaver:

Overordnet er opgaven at bistå og deltage i LAG Fanø Vardes arbejde. Dette medfører nedenstående konkrete arbejdsområder:

- Bidrage til at mål og indsatser i de to lokale udviklingsstrategier bliver opfyldt
- Sikre løbende koordination med andre LAG'er – herunder indgå i relevante ERFA- og samarbejdsfora
- Fungere som rådgiver i forbindelse med påbegyndelse og gennemførelse af projekter
- Forestå validering af projektansøgninger inden bestyrelsesmøder mht. overholdelse af lovgivningen og LAG'ens udviklingsstrategi
- Sekretær og økonomiansvarlig overfor LAG bestyrelsen
- Varetage tilsynsopgaven i forhold til projektholdere
- Medvirke til igangsættelse af det nye landdistriktsprogram og borgerkontakten
- Medvirke til, at der skabes en god og fremadrettet kontakt mellem borgere og LAG'en
- Sikre LAG bestyrelsen en til enhver tid opdateret viden om landdistriktsprogrammet og mulighederne indenfor landdistriktsområdet generelt
- Sikre LAG bestyrelsen en opdateret viden om mulighederne for adgang til fonde og midler generelt.
- Sikre konkrete netværk til samarbejdspartnere og ministerier
- Løbende orientere bestyrelsen om kommunernes samt regionens udviklingsplaner og tiltag, der berører landdistriktsområdet

Disse arbejdsområder byder følgende konkrete arbejdsopgaver:

- Referat fra alle bestyrelsens møder samt referat fra møder hvori koordinator deltager på vegne af LAG Fanø-Varde.
- Løbende bistå formand og den øvrige bestyrelse i de aktuelle opgaver og muligheder der tildeles.
- Bidrage med input til LAG Fanø-Vardes hjemmeside
- Understøtte generel kompetenceudvikling via netværk og vidensdeling
- Være katalysator for bestyrelsesarbejde og foreningsnetværk og sikre kompetenceudvikling for bestyrelse og ildsjæle

- Generel rådgivning til projektmagere omkring støttemuligheder, fundraising, ansøgninger, projektorganisering mv.
- Tage initiativer til at igangsætte aktiviteter, kontakte mulige projektmagere, koordinere projekter m.m.
- Koordinere med andre lokale, regionale, nationale eller internationale aktiviteter.
- Varetage den daglige administration, herunder kontakt til direktorat, projektholdere, samarbejdspartnere mv. samt regnskabsmæssige opgaver

Planlægning og møder:

- Koordinator/er og formand afholder løbende møder, for at planlægge de kommende arbejdsopgaver
- Koordinator/er deltager i alle bestyrelsesmøder
- Koordinatoren deltager på vegne af LAG Fanø-Varde i relevant uddannelse, der måtte blive afholdt af ministeriet og som henvender sig til koordinatorene.

Habilitet

Reglerne for habilitet gennemgås på et af de første ordinære bestyrelsesmøder. Det vil herefter være op til hvert enkelt bestyrelsesmedlem og koordinator at sikre, at vedkommende ikke er inhabil ved behandling af sager. Ved tvivlsspørgsmål søges disse afklaret på forhånd via kontakt til Netværkscentret under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Synlighed, prioriteringskriterier og pointsystemer.

Kriterierne vil fremgå synligt i det ansøgningsmateriale, der formidles til potentielle projektansøgere. Det være sig på hjemmesiden, til workshops i forbindelse med ansøgningsrunder og ved rådgivning af potentielle ansøgere.

I forbindelse med behandling af konkrete ansøgninger – såvel tilsagn som afslag – vil afgørelsen ske med henvisning til og synliggørelse af kriterierne.

Strategiens sammenhæng med kommuners og regionens udviklingsplaner og tiltag

Udviklingsstrategien er i forbindelse med udarbejdelsen blevet sendt til godkendelse hos henholdsvis kommuner og regionen.

Den løbende overensstemmelse med kommuners og regions planer og tiltag forventes at kunne ske via de respektive myndigheders repræsentation i bestyrelsen og det daglige samarbejde.

Overvågning og evaluering af strategien.

I forbindelse med behandlingen af indkomne ansøgninger, vil der blive udarbejdet en oversigt over målopfyldelsen på det givne tidspunkt, således at bestyrelsen løbende er orienteret om fremdriften i forhold til indsatsområderne i udviklingsstrategien.

I forbindelse med udarbejdelsen af årsberetningen for det forgangne år, vil bestyrelsen ligeledes drøfte, hvilke områder, der i det kommende år skal være fokus på at fremme.

Hvert år vil der således blive lavet en evaluering i forhold til opfyldelsen af de konkrete mål i strategien. En sådan evaluering kan medføre, at nogle aktiviteter kan "vinges af", fordi de er nået, mens andre skal være genstand for en form for markedsføring i det kommende år.

I. Finansiering af strategien og tidsplan

I.1. Finansiering og tidsplan

Budget:

LAG Fanø-Varde har fået tildelt en samlet årlig ramme på kr. 2.887.301 i 2015. Denne ramme forventes videreført i årene 2016-2020.

Rammen fordeler sig således:

Driftsmidler (20 % af den samlede ramme fratrucket udgifter til administrative koordinatore)	549.631
Projektmidler	2.337.670
	<u>2.887.301</u>

	Driftsmidler		Projektmidler	
	Indtægter	Udgifter	Indtægter	Udgifter
Tildelte midler	549.631		2.337.670	
Udgifter til faglige koordinatore		400.000		
Information, herunder annoncering, pjece og andet informationsmateriale		50.000		
Rejseudgifter, mødeudgifter, forplejning ved arrangementer m.v.		50.000		
Revision		12.500		
Kompetenceudvikling/kursusaktivitet		10.000		
Øvrige udgifter		27.131		
Projekter med fokus på:				
Mål 1 – 55 %				1.285.719
Mål 2 – 35 %				818.184
Mål 3 – 10 %				233.767
	549.631	-549.631	2.337.670	-2.337.670

I forhold yderligere finansiering af strategiens gennemførelse og konkret medfinansiering af projekter, forventer LAG Fanø-Varde, at der i forhold til almennyttige projekter (hovedsagligt under indsatsområdet "Det Gode Liv"), vil være rig mulighed for at benytte frivillige arbejdstimer som medfinansierende faktor.

Derudover er det bestyrelsens forventning, at der bliver et godt samarbejde med de to kommuner, og at disse i flere tilfælde vil have mulighed for at medfinansiere projekter. Begge kommuner har en såkaldt

udviklingspulje, som er målrettet tiltag, der fremmer de to kommuners respektive visioner og er med til at styrke erhverv, bosætning og turisme. I Varde er det ligeledes besluttet, at udviklingspuljen efter konkret beslutning kan anvendes til støtte af projekter, der hidrører udviklingsrådene. Det er på den baggrund LAG Fanø-Vardes forventning at flere projekter vil kunne opnå medfinansiering fra disse udviklingspuljer.

Varde Kommune har i forbindelse med budgetaftalen for 2015 besluttet, at der skal udarbejdes en model for en mellemfinansieringsordning for LAG ansøgere, således at foreninger mv. får mulighed for at søge LAG-tilskuddet forhåndsudbetalt indtil den endelige udbetaling af LAG midlerne finder sted.

Derudover vil LAG Fanø-Varde tilstræbe, at potentielle ansøgere får rådgivning i forhold til øvrige tilskudsmuligheder hos nationale og regionale puljer. bl.a. har bestyrelsen planer om at videreføre erfaringerne fra forrige programperiode, hvor der flere gange blev afholdt fundraisingkurser for projektholdere, lokalråd m.fl.

Desuden forventer LAG Fanø-Varde, at der etableres gode samarbejdsrelationer til regionale og lokale fora, hvor også finansieringsmuligheder kan drøftes.

Tidsplan

LAG Fanø-Varde forventer, at nærværende udviklingsstrategi bliver godkendt i løbet af marts 2015, således at den første ansøgningsrunde kan gennemføres umiddelbart herefter (i løbet af april måned). Aftale om koordinatorbistand forventes ligeledes klaret i de første måneder af 2015. Hefter pågår et stort arbejde med at synliggøre og fortælle om mulighederne i LAG-ordningen, ligesom bestyrelsen vil arbejde på at opbygge gode relationer til samarbejdspartnere.

LAG Fanø-Varde ser sig ikke i stand til at udarbejde en konkret tidsplan for gennemførelsen af de enkelte indsatsområder. Dette med baggrund i, at der arbejdes med LEADER-metoden, og at det derfor ikke er bestyrelsen selv, der skal igangsætte og gennemføre de projekter, der skal iværksættes for at målene i strategien nås. Bestyrelsen kan således heller ikke forudse, hvornår der kommer projektansøgninger i forhold til de enkelte indsatsområder. Alle indsatsområder strækker sig således over hele programperioden.

Bestyrelsen vil dog forholde sig strategisk til udviklingsstrategiens gennemførelse, hvilket konkret vil betyde, at der i forbindelse med udarbejdelsen af årsberetningen for det forgangne år, ligeledes vil blive drøftet, hvilke områder, der i det kommende år skal være fokus på at fremme.

Hvert år vil der således blive lavet en evaluering i forhold til opfyldelsen af de konkrete mål i strategien. En sådan evaluering kan medføre, at nogle aktiviteter kan "vinges af", fordi de er nået, mens andre skal være genstand for en form for markedsføring i det kommende år.

J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud

J.1.

Prioriteringen af projekter, som LAG'en ønsker at indstille til tilsagn, skal kunne dokumenteres på et objektivt og systematisk grundlag. Til formålet har Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter defineret 8 projektprioriteringskriterier, som skal indgå i prioriteringen af alle ansøgte projekter. Disse kriterier skal således indgå i strategien

LAG Fanø-Varde har udvidet kriterierne til 9 punkter, samt tilføjet en række underpunkter på flere af områderne:

1. Projektbeskrivelse – herunder vil LAG Fanø-Varde vurdere følgende:
 - a. Beskrivelsen af idé, formål og målsætninger
 - b. Beskrivelsen af projektets aktiviteter
 - c. Budget- og finansieringsplan
 - d. Forretningsplan (ved erhvervsprojekter)
2. Synlighed – herunder vil LAG Fanø-Varde vurdere følgende:
 - a. Synliggør muligheder og kvaliteter i området
 - b. Når bredt ud så flest mulige får gavn af projektet
3. Relevans
4. Lokal forankring - herunder vil LAG Fanø Varde vurdere følgende:
 - a. Projekts forankring (fundering og ejerskab)
 - b. Projektets omgivelser (holdninger, tilladelser, lokalplaner osv.)
5. Samarbejde – herunder vil LAG Fanø-Varde vurdere graden af:
 - a. Samarbejde på tværs af lokalsamfund og kommunegrænser
 - b. Samarbejde på tværs af interesseskel, tilhørsforhold, alder, nationaliteter og brancher
6. Innovation – herunder vil LAG Fanø-Varde vurdere følgende:
 - a. Nyhedsværdi
 - b. Viser nye veje
7. Udbytte (Økonomiske effekter, Miljømæssige effekter, Klimaeffekter, Sociale effekter og Kulturelle effekter)
8. Bæredygtighed – herunder vil LAG Fanø-Varde vurdere følgende:
 - a. Ansøgerens kapacitet (evne til at løfte projektet)
 - b. Planer for videreførelse (implementering)
9. Vedrører udviklingsstrategiens tværgående indsatsområder
 - a. Sundhed
 - b. Naturen

Listen af kriterier er ikke prioriteret.

Kriterierne vil senere blive udmøntet i et pointsystem, som er under udvikling. Aktionsgrupperne vil derfor senere skulle arbejdes videre med de kriterier, som anføres i strategien.

K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig

K.1. Eventuelle bemærkninger og overvejelser
Ad K.1)

L. Underskrifter

(skal underskrives af ansøger/formanden og 2 bestyrelsesmedlemmer i forening - tegningsret)

Dato:	Formandens navn (blokbogstaver):
	Formandens underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.

Bilag

LEADER-principperne

Det overordnede formål med LEADER-metoden er at sikre en høj grad af lokal borgerinddragelse og -indflydelse på udviklingen. Desuden er målet at skabe sammenhæng mellem de mange lokale udviklingstiltag og overføre viden og erfaringer fra landdistrikt til landdistrikt. Og hvordan gør man så det?

LEADER-metoden bygger på syv principper, som til sammen kan skabe landdistriktsudvikling med lokal forankring og udblik til omverdenen. Der er således ikke tale om krav, men principper som der skal tages hensyn til ved prioritering af et projekt.

Lokale partnerskaber er selve kernen i LEADER-metoden. Første skridt i arbejdet med LEADER-metoden er derfor at etablere et partnerskab af lokale aktører – en lokal aktionsgruppe – der samler repræsentanter for myndigheder, erhvervsliv og civilsamfund. Grundtanken er, at landdistrikternes udfordringer bedst løses gennem forpligtende samarbejde på tværs af den offentlige, private og frivillige sektor til gavn for lokalsamfundet.

Områdebaseret tilgang – betyder, at aktionsgruppen skal udarbejde en lokal udviklingsstrategi med udgangspunkt i områdets specifikke situation, udfordringer og behov. Ethvert geografisk område har sociale, kulturelle, eller naturmæssige ressourcer, der kan inddrages i denne udviklingsproces.

Bottom up-tilgang – betyder, at der skal opmuntres til nærdemokrati, så ideer og beslutninger kommer "nedefra" de egentlige landdistriktsaktører og formidles "op" til de besluttende myndigheder. Den lokale aktionsgruppe er i sig selv et udtryk for en bottom up-tilgang, og det er aktionsgruppens opgave at arbejde for, at den lokale befolkning bliver inddraget i beslutninger af betydning for deres område. Det kan ske ved at inddrage borgerne, foreningslivet og erhvervsrepræsentanter i strategiarbejdet eller ved forberedelse og gennemførelse af projekter, der bidrager til udviklingen af lokalområdet. Hermed sikres opbakning såvel fra vigtige lokale aktører som borgernes medejerskab til beslutningerne, og gør beslutningerne mere levedygtige.

Tværasektoriel tilgang - en tværasektoriel og integreret tilgang betyder, at den lokale aktionsgruppes strategi og projekterne, som gruppen støtter, er koordineret og tænkt sammen som en helhed.

Netværkssamarbejde mellem lokale aktionsgrupper (og evt. andre aktører). Her lægges vægt på, at aktionsgrupperne udveksler informationer, erfaringer og initiativer vedrørende landdistriktsudvikling. Der kan både være tale om lokale, regionale, nationale og transnationale netværk.

Innovative strategier – betyder at aktionsgruppen og de lokale projektholdere skal være åbne overfor nye ideer, processer og samarbejdsrelationer og skal kunne inspirere andre, og projekterne skal danne model til efterfølgelse. Det kan eksempelvis være projekter, der udnytter lokale ressourcer på en ny måde, eller udvikler nye produkter, processer, organisationsformer m.v.

Samarbejdsprojekter – indebærer, at flere aktionsgrupper går sammen om at forberede og gennemføre et projekt. Det kan være aktionsgrupper fra nabokommuner, aktionsgrupper fra forskellige egne af landet eller fra andre lande. Også her er hensigten, at aktionsgrupperne kan udveksle inspiration og erfaring, så viden om landdistriktsudvikling overføres mellem forskellige områder og komme et større område til gode.

SWOT analysen

SWOT analysen er benyttet som analysemetode i Landdistriktsprogrammet 2014 – 2020. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter ønsker at samme metode benyttes i aktionsgruppernes Udviklingsstrategier.

En SWOT-analyse tager udgangspunkt i beskrivelse af områdets:

S	–	<i>Strengths</i>	–	Styrker
W	–	<i>Weaknesses</i>	–	Svagheder
O	–	<i>Opportunities</i>	–	Muligheder
T	–	<i>Threats</i>	–	Trusler

Analysen gennemføres inden for følgende områder:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, arbejdspladsproblematik.
5. Områdets befolkning: Befolkningssammensætning (alder, køn), erhvervsammensætning, tilflytning/raflytningsmønstre, mm. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed (areal divideret med antal = tæthed).
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Analysen skal hjælpe til at pege på, hvor der allerede er styrker, som evt. kan udbygges eller inddrages og svagheder, som evt. kan afhjælpes eller som man i det mindste skal være opmærksom på. Derudover hvilke muligheder, der er i området, som strategien/projekterne fx kan bygge på og endelig hvilke trusler, der er på forskellige områder, der skal tages højde for enten i strategien eller i projekterne.

I analysen kan indarbejdes hvilke stedbundne potentialer og ressourcer, der er i lokalområdet – og som det udviklingsmæssigt vil være hensigtsmæssigt at udvikle yderligere.